

Nr 113.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen, att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande.

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition för budgetåret 1946/47 beräkna *dels* till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande ett förslagsanslag av 46 900 kronor (IX H. T. p. 35), *dels ock* till Lägre lantbruksundervisning m. m: Undervisning åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. ett förslagsanslag av 750 000 kronor (IX H. T. p. 45).

Jag torde nu ånyo få anmäla dessa anslagsfrågor.

Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter.

Å riksstaten för innevarande budgetår är till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. uppfört ett förslagsanslag av 750 000 kronor. I fråga om bestämmelserna för anslaget användning torde jag få hänvisa till statsliggaren s. 746.

I skrivelse den 31 augusti 1945 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om ett anslag av 900 000 kronor för nästa budgetår. Av styrelsens skrivelse inhämtas bland annat följande.

Styrelsen har erinrat, att vid 1945 års riksdag beslutades höjning av understöden åt bland andra elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter samt att jordbruksutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 1/1945 anfört, att ytterligare höjning av understöden och eventuellt omläggning av grunderna för dessas utdelande borde tagas under övertvägande och det förslag, som därav kunde föranledas, framläggas för 1946 års riksdag. Tillika har erinrats, att statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 149/1945 uttalat, att starka skäl talade för den principen, att stipendierna för såväl teoretiska som praktiska studier för helt obemedlade studiebegåvade lärjungar avpassades så, att de i huvudsak gäve full behovstäckning.

Då elevunderstöden för närvarande kunde beräknas täcka endast kostnaderna för kost och logi, har lantbruksstyrelsen föreslagit, att understöden skulle höjas för elever vid lantmanna- och lanthushållsskolor i tredje behovsgraden från 75 till 90 kronor, i andra behovsgraden från 50 till 60 kronor och i första behovsgraden från 25 till 30 kronor, allt per månad, samt för elever vid lantbruksskolor i tredje behovsgraden från 325 till 400 kronor, i andra behovsgraden från 225 till 300 kronor och i första behovsgraden från 125 till 200 kronor, allt per läsår. För att stimulera ungdomen till att i större utsträckning delta i till sommarhalvåret förlagda kurser har styrelsen därjämte förordat, att understöden till elever i kurser, som påginge under sommaren vid lantmanna- och lanthushållsskolor, förslagsvis under tiden 1 maj—31 oktober, finge utgå med ett något högre belopp, exempelvis 120, 80 och 40 kronor per läsmånad i respektive behovsgrader. Även vid årskurs och längre kurs vid lantmannaskola och vid helårskurs vid lanthushållsskola har lantbruksstyrelsen ansett det högre understödet böra utgå under tiden 1 maj—31 oktober.

I fråga om Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutets driftsledarkurs, handelsträdgårdsmästarkurs samt kurs i hovbeslag och maskinreparation ävensom trädgårdskurs vid folkhögskola, kurs för ladugårdsskötare, kontrollassistentkurs anordnad vid statsunderstödd lantbruksundervisningsanstalt samt hovslagarkurs vid veterinärhögskolan och vid veterinärinrättningen i Skara, vid vilka kurser understöd nu beviljas enligt de för lantmanna- och lanthushållsskolor gällande bestämmelserna, har lantbruksstyrelsen föreslagit, att understöden skulle utgå i enlighet med de grunder, som av styrelsen förordats beträffande elevunderstöd vid till vinterhalvåret förlagda kurser vid lantmanna- och lanthushållsskolor. Understöd enligt samma grunder borde enligt styrelsens förslag jämväl utgå till elever vid mejeriskolan vid Alnarpsinstitutet samt vid kurser för ladugårdsföreståndare, fårägare och fjäderfäskötare.

Beträffande elevunderstöd vid trädgårdsskolor har styrelsen ansett, att understöden alltjämt borde anknytas till bestämmelserna om understöd till elever vid lantbruksskolor. Även i fråga om lägre mejeriskolor har styrelsen föreslagit tillämpning av sistnämnda bestämmelser.

Enligt lantbruksstyrelsens mening borde även understöden höjas för elever vid utbildningskurs för ladugårdsförmän från 360 till 450 kronor för hela kursen, för elever vid fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever från 2 till 3 kronor om dagen samt för elever vid husmoderskurs och specialkurs med särskilt antagna kvinnliga elever från 3 till 4 kronor om dagen.

Styrelsen har i anslutning till det anförda beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till understöd åt olika elevkategorier på följande sätt.

Elever vid lantmannaskolor	kronor	340 000
» » lanthushållskolor	»	340 000
» » lantbruksskolor	»	54 000
» » driftsledarkursen i Alnarp	»	7 000
» » trädgårdskurser vid folkhögskolor och vid handelsträdgårdsmästarkursen	»	10 000
» » kurser i hovbeslag och maskinreparation i Alnarp samt vid hovslagarkurser vid veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara	»	10 000
» » kurser för ladugårdsskötare	»	28 000
» » mejeriskolor	»	28 000
» » ladugårdsföreståndarkurser	»	3 000
» » utbildningskurser för fårägare	»	4 000
» » fjäderfäskötarkurs	»	2 500
» » trädgårdsskolor	»	20 000
» » ladugårdsförmanskurser	»	58 000
» » fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever samt elever vid husmoderskurs och specialkurs med särskilt antagna kvinnliga elever ..	»	7 000

Summa kronor 911 500.

Lantbruksstyrelsen har funnit, att det sammanlagda understödsbeloppet med iakttagande av största möjliga sparsamhet vid understödens beviljande kunde begränsas till 900 000 kronor.

I remissutlåtande den 8 oktober 1945 har *statskontoret* förklarat sig icke kunna tillstyrka en höjning av understödsbeloppen, eftersom dessa så sent som från och med innevarande budgetår undergått en väsentlig höjning. Ämbetsverket har vidare uttalat, att stipendiebeloppen icke borde fastläsas vid nuvarande höga prisnivå.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund har i skrivelse den 20 november 1945 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen sådan höjning av förevarande anslag, att dels stipendiernas maximibelopp vid lantmanna- och lanthushållsskolor samt med dem i stipendiehänseende jämställda kurser kunde bestämmas till 100 kronor per elev och månad och stipendierna till elever vid övriga kurser inom den lägre lantbruksundervisningen i motsvarande mån höjas, dels ock för eleverna förmånligare grunder kunde tillämpas vid stipendiernas fördelning. Förbundet har därvid hänvisat till vad jordbruksutskottet yttrat i sitt utlåtande nr 1/1945 samt ytterligare anført, att de stipendier, som komme att utdelas på grundval av den av lantbruksstyrelsen fastställda stipendieskalan måste bli otillräckliga. Enligt förbundets mening vore det svårt att inse, varför icke huvudparten av de elever, som i stipendieskalan hänförts till andra och tredje behovsgraderna, skulle kunna tilldelas det maximala stipendiebeloppet, 75 kronor

i månaden. Att de elever, som hänförts till första behovsgraden, i stor utsträckning hade behov av högre stipendiebelopp vore jämväl ett faktum.

I yttrande den 26 januari 1946 över förbundets skrivelse har *lantbruksstyrelsen* anfört bland annat följande.

Lantbruksstyrelsen har icke något att erinra mot principen, att stipendierna för såväl teoretiska som praktiska studier för helt obemedlade studiebegåvade lärjungar avpassas så, att de i huvudsak giva full behovstäckning. Skulle Kungl. Maj:t anse sig böra framlägga förslag i sådan riktning, synes understödsbeloppet såsom Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund föreslagit böra bestämmas till högst 100 kronor för månad för elever i lantmanna- och lantushållsskolor och med dessa i stipendiehänseende jämställda kurser. Lantbruksstyrelsen anser sig dock böra vidhålla kravet på högre understöd under sommarhalvåret åt elever vid lantmanna- och lantushållsskolor i enlighet med förslaget i skrivelsen den 31 augusti 1945. Höjas understöden för elever i lantmanna- och lantushållsskolor till högst 100 kronor för månad, torde understöden för elever vid lantbruks- och trädgårdsskolor böra höjas till 425, 325 och 225 kronor för årskurs i respektive behovsgrader och för elev i ladugårdsförmanskurs till 480 kronor.

Jag torde i detta sammanhang även få anmäla, att *norrlandskommittén* i sitt betänkande angående yrkesutbildningen i Norrland föreslagit, att till deltagare i sådan yrkesundervisning, vid vilken stipendium av statsmedel finge beviljas deltagarna, resebidrag utan behovsprövning skulle få utgå för resa med billigaste färd sätt från hemorten till skolan och åter samt, när så för anleddes av högtider eller andra särskilda förhållanden, för en hemresa under läsårets eller kursens lopp med högst det belopp per resa, varmed kostnaden överstege 10 kronor, dels ock att *skogssällskapet* i skrivelse den 16 februari 1946 hemställt, att stipendier måtte få utgå av statsmedel efter samma grunder som för eleverna vid lantmannaskolor till eleverna vid vissa vid Östads Barnhus egendom i Älvsborgs län ifrågasatta skogsbrukskurser.

Skogssällskapet har i sin skrivelse anfört bland annat följande.

Den verksamhet, som stiftelsen Östads Barnhus i Älvsborgs län bedrivit, har i allt väsentligt upphört. De på sin tid uppförda byggnaderna för logering, utspisning och skolutbildning av dess elever äro sålunda disponibla. Då stiftelsens egendomar bland annat innefatta omkring 3 000 hektar skogs- och annan utmark av mycket växlande natur, inrymmande såväl barr- som lövskog, och skogarna med hänsyn till sin beskaffenhet och därtill rika behov av arbeten för att bringas i önskvärt skick bereda ovanligt gynnsamma betingelser för ifrågavarande utbildning, bör stiftelsen kunna fylla en betydelsefull uppgift till gagn för skogsbruket inom landets södra delar genom att ställa sig till förfogande för att där få till stånd en yrkesskola för skogsbruket, där just grundläggande erfarenheter beträffande skoglig utbildning skulle kunna vinnas. Denna synes till en början försöksvis böra omfatta kurser om fem månader och i första hand erbjudas åldersklasser, som ligga närmast i anslutning till folkskolans avslutning, sålunda mellan 16 och 20 år.

Även med denna begränsning kommer naturligtvis en rätt stark differentiering i fråga om förmåga och erfarenhet att göra sig gällande emellan deltagarna i kurserna, vilka förvisso komma att innefatta såväl otränade som i skogsarbetet mera förfarna ynglingar. I betraktande härav och med hänsyn till önskvärdheten av smidig anpassning till kursklienteletts sammansättning

synes det inte tillrådligt att redan från början draga upp några mera strikta linjer för kursverksamheten utan under noggrant hänsynstagande till individuella egenskaper och förmåga anpassa utbildningen så att den blir mest givande med hänsyn till vars och ens naturliga läggning.

Även om det på grund härav är av synnerlig vikt, att ledningen av kursen blir lagd i omdömesgilla händer, som icke behöva vara alltför starkt bundna av uppställda regler för utbildningen, bör denna givetvis bygga på en plan med lämplig avvägning mellan praktisk och teoretisk utbildning.

Då arten av de olika skogsarbeten, som skulle bedrivas, kräver att varje kurs innefattar såväl vinter- som sommarmånader innebära planerna för dessa, att normalt skulle hållas tvenne kurser om fem månader vardera; den ena omfattande tiden 10 januari—10 juni (vårkurs) och den andra 20 juli—20 december (höstkurs). I enlighet härmed skulle i år först en höstkurs kunna hållas. Med hänsyn emellertid till önskvärdheten av att utan dröjsmål få pröva ifrågavarande utbildning är det önskvärt att redan i år få till stånd en, om ock försenad, vårkurs med början den 15 mars för att i så fall pågå till 20 augusti.

Lantbruksstyrelsen och *skogsstyrelsen* ha i infordrade remissyttranden tillstyrkt bifall till framställningen.

Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande.

För innevarande budgetår har å riksstaten till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande anvisats ett förslagsanslag av 46 900 kronor. I fråga om bestämmelserna angående anslaget användning torde jag få hänvisa till statsliggaren s. 739.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1945 — efter förslag av styrelsen för specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande, vari hemställts om anslag å 57 500 kronor — gjort framställning om ett med 8 900 kronor till 55 800 kronor förhöjt anslag för nästa budgetår. I skrivelsen har skolöverstyrelsen förnyat av överstyrelsen tidigare framfört förslag om höjning av rektorsarvodet från 500 till 800 kronor. Överstyrelsen har vidare förordat en lönereglering för gymnasiets två fasta ämneslärartjänster. För arvode till rektor och lärarlöner har överstyrelsen med hänsyn härtill beräknat 32 500 kronor, eller 4 400 kronor mer än för löpande budgetår. Till bestridande av kostnader för undervisningsmateriel har föreslagits oförändrat belopp, 400 kronor. Till övriga utgifter har överstyrelsen beräknat ett 500 kronor högre belopp än för innevarande budgetår, eller 5 900 kronor. Överstyrelsen har slutligen begärt en höjning av beloppet till elevstipendier med 4 000 kronor till 17 000 kronor, varvid upplysts, att överstyrelsen på grund av 1945 års riksdags uttalande i stipendiefrågan föreslagit en motsvarande ökning av anslagsanvisningen till stipendier åt elever vid folkhögskolorna. Beträffande förslaget om en lönereglering av de fasta ämneslärartjänsterna vid gymnasiet har skolöverstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Styrelsen för specialgymnasiet har efter anmodan av skolöverstyrelsen framlagt förslag i ämnet och därvid förordat, att ämneslärartjänsterna skulle inordnas under civila avlöningsreglementet och placeras, lärartjänsten i

tyska och engelska i lönegrad A 24 samt lärartjänsten i matematik och naturvetenskapliga ämnen i lönegrad A 26. Gymnasiestyrelsen har emellertid uttalat, att styrelsen ansåge det fördelaktigt, om undervisningen alltjämt finge bestridas med timplärare. I detta sammanhang har gymnasiets styrelse förnyat av styrelsen tidigare gjorda framställningar om förhöjning av nu gällande timarvoden. Styrelsen har föreslagit, att följande timarvoden måtte fastställas, nämligen 12 kronor för undervisning i matematik och naturvetenskapliga ämnen i första och andra klasserna, 10 kronor för undervisning i övriga ämnen i dessa klasser samt 9 kronor för undervisning i samtliga ämnen i förberedande klassen.

Skolöverstyrelsen förordar för egen del med hänsyn till det samröre, som består mellan specialgymnasiet och Vilans folkhögskola, att de fasta ämneslärarna vid gymnasiet avlönas efter grunder, som ansluta sig till folkhögskolornas avlöningssystem. I fråga om lönebeloppen anser överstyrelsen dock i likhet med gymnasiets styrelse, att som utgångspunkt böra tagas snarare läroverkslärarnas än folkhögskollärarnas löner. Vid sina beräkningar av grundlönerna har skolöverstyrelsen i fråga om ämnesläraren i tyska och engelska utgått från lönen i lönegrad A 23 och i fråga om ämnesläraren i matematik och naturvetenskapliga ämnen — med hänsyn till de strängare kompetensfordringarna (licentiatexamen) för denne — från lönen i lönegrad A 25. Överstyrelsen föreslår, att grundlönerna skola utgå med 7 300 respektive 6 500 kronor, vartill bör komma fri bostad enligt de för folkhögskolornas lärare gällande bestämmelserna.

Enligt vad skolöverstyrelsen erfarit, har anledningen till det år efter år begärda uppskovet med tillsättande av de fasta lärartjänsterna, förutom att gymnasiets styrelse funnit anordningen med timplärare draga lägre kostnader för staten, varit den, att styrelsen hyst farhågor att icke få lämpliga sökande till tjänsterna. Om den föreslagna löneregleringen genomföres, anser överstyrelsen, att utsikterna att erhålla meriterade sökande komma att väsentligt förbättras.

Vid tillämpande av de av överstyrelsen föreslagna arvodena skulle kostnaderna för de fast anställda lärarna med nu utgående tillägg utgöra omkring 18 100 kronor. Med en beräknad undervisningsskyldighet för ämneslärarna av 24 timmar i veckan under ett läsår omfattande 39 veckor skulle kostnaden med utgångspunkt från nu gällande timarvoden för de två lärarnas undervisning bliva omkring 14 000 kronor. De föreslagna fasta lärartjänsterna skulle sålunda öka kostnaderna för lärarlöner med omkring 4 000 kronor.

Specialgymnasiets rektor har i skrivelse den 28 september 1945 framställt vissa erinringar i anledning av skolöverstyrelsens förslag till anslagsanvisning. Dessa innebära i huvudsak följande.

Enligt rektorns mening borde kostnaderna för fri bostad med bränsle eller kontant ersättning härför till de fasta ämneslärarna utgå av statsmedel. Rektorn anser därför att den beräknade lärarlönekostnaden måste höjas med 1 800 kronor. Enär de fasta ämneslärarnas undervisningsskyldighet icke borde beräknas motsvara mer än 21 respektive 20 effektiva undervisningstimmar i veckan, uppginge den besparing av timpläraryvoden, som skulle erhållas genom tillsättande av de fasta ämneslärartjänsterna, till ett omkring 2 100 kronor mindre belopp än vad skolöverstyrelsen räknat med. Vidare borde enligt vad rektorn uttalat för vikariatsersättningar beräknas 500 kronor och för pensionsavgifter, som skulle betalas av specialgymnasiet till statens pensionsanstalt, därest ämneslärarnas pensionsfråga ordnades på sam-

ma sätt som folkhögskollärarnas, 750 kronor. Med utgångspunkt från skolöverstyrelsens förslag har rektorn ansett kostnaderna för lärarlöner bli (1 800 + 2 100 + 500 + 750 =) 5 150 kronor större än enligt överstyrelsens beräkning.

I fråga om systemet med uteslutande timlärare har rektorn uttalat, att det ur ekonomisk synpunkt vore skäl att bibehålla detta system. Därest fasta lärare tillsattes, borde lönerna till dessa lägst bestämmas till de belopp som föreslagits av specialgymnasiets styrelse. Även med sistnämnda löner vore utsikterna att erhålla väl kvalificerade lärare enligt rektorns mening icke särdeles goda. Om gymnasiet finge olämpliga fasta lärare, riskerades hela resultatet av dess verksamhet.

Rektorn har ytterligare framhållit, att det för gymnasiets elever vore fördelaktigare att erhålla studiehjälp enligt kungörelsen nr 592/1945 angående stipendier åt vissa lärjungar för bedrivande av högre studier än såsom hittills enligt för folkhögskolorna gällande grunder, enär jämlikt nämnda kungörelse ersättning även kunde utgå för resa mellan hemorten och skolorn.

I remissutlåtande den 22 oktober 1945 har *statskontoret* anfört väsentligen följande.

Statskontoret anser sig icke kunna bedöma, huruvida det ur undervisningssynpunkt ställer sig fördelaktigare med ett bibehållande av det nuvarande systemet med uteslutande timlärare än att tillsätta de alltsedan gymnasiets tillkomst vakanta fasta lärartjänsterna. Ett anställande av fasta lärare vid specialgymnasiet torde emellertid icke kunna ske, utan att en reglering kommer till stånd beträffande de å förevarande befattningar utgående avlöningsförmånerna. Enligt ämbetsverkets mening förefaller det, som om övervägande skäl skulle tala för att vid en reglering av löneställningen av förevarande lärartjänster desamma uppföras å löneplan under civila avlöningsreglementet, därvid befattningarna — i anslutning till skolöverstyrelsens förslag — hänföras till 25 respektive 23 lönegraden.

Vad angår frågan om en höjning av timlärararvodena vill statskontoret påpeka, att dessa arvoden utmätts efter förmånligare grunder än vad som i allmänhet gäller för timlärare vid de allmänna läroverken samt att de — enligt vad under hand inhämtats — utgöra s. k. bisysslearvoden. Vid sådant förhållande synes det statskontoret tveksamt, om någon uppräkningsarvodena bör medgivas. Ämbetsverket vill å andra sidan framhålla, att timlärararvodena vid de statliga läroverken av 1940 och 1942 års riksdagar höjts med sammanlagt 14 procent utan att någon motsvarande arvodesförbättring ägt rum beträffande de vid specialgymnasiet utgående arvoden. Statskontoret anser sig därför knappast böra göra någon erinran emot att ifrågavarande arvoden uppräknas i överensstämmelse med vad som sålunda beslutats för timlärare vid statliga läroverk. Ersättningarna skulle härigenom med lämplig avrundning komma att uppgå till de av allmänna lönenämnden i dess i remissutlåtande över specialgymnasiets petitaframställning för innevarande budgetår föreslagna beloppen, eller således till 9 kronor 50 öre för undervisning i matematik och naturvetenskapliga ämnen samt 7 kronor 50 öre för undervisning i övriga läroämnen.

Däremot kan statskontoret icke finna tillräckliga skäl ha anförts för en arvodesuppräknings för rektorn vid specialgymnasiet liksom ej heller för ytterligare medelsanvisning för övriga utgifter.

Statskontoret har i remissutlåtande den 26 september 1945 icke funnit sig kunna tillstyrka skolöverstyrelsens hemställan om uppräknings av anslaget

till stipendier åt elever vid folkhögskolor. Vid sådant förhållande kan statskontoret, som jämväl vill framhålla, att stipendierna åt specialgymnasiets elever så sent som från och med innevarande budgetår undergått en väsentlig höjning, ej heller understödja överstyrelsens förslag om ytterligare ökning av nu ifrågasvarande stipendier.

Allmänna lönenämnden har i remissutlåtande den 1 november 1945 yttrat i huvudsak följande.

Lönenämnden anser, att ämneslärarna böra avlönas efter det statliga, vid de allmänna läroverken tillämpade avlöningsreglementet. Då emellertid ordinarie befattningar icke torde böra inrättas vid gymnasiet, synes enligt lönenämndens mening avlöningen böra utgå i form av arviden av samma storlek som lönen i vederbörliga lönegrader och löneklasser. Lönenämnden finner de lönegrader, som skolöverstyrelsen tagit till utgångspunkt för sina beräkningar av dessa lärares löneförmåner, lämpligt avvägda.

Vad beträffar timlärararvodena erinrar lönenämnden, att nämnden i utlåtande den 28 september 1943 ifrågasatt ett arvode av 9 kronor 50 öre för timme i matematik och naturvetenskapliga ämnen samt 7 kronor 50 öre för timme i övriga ämnen.

Förslaget om höjning av rektorsarvodet föranleder ingen erinran från lönenämndens sida.

Sedermåra har skolöverstyrelsen i remissutlåtande den 19 januari 1946 i anledning av rektorns för specialgymnasiet förenämnda skrivelse anført bland annat följande.

Vid bestämmande av de fasta ämneslärarnas arvoden har överstyrelsen utgått från förhållandena vid folkhögskolorna. De statsbidrag dessa skolor åtnjuta äro beräknade att huvudsakligen täcka skolornas kostnader för lärarnas kontanta löner. Något särskilt bidrag utgår icke till lärarnas bostäder eller skolornas byggnader överhuvud taget. Det synes överstyrelsen således icke vara självklart, att staten skall bidra till specialgymnasiets kostnader för lärarbostäderna, ehuru det kan synas rimligt, att så sker med hänsyn till att gymnasiet mottager elever från hela landet. Då överstyrelsen utgått från ett medeltal av 24 veckotimmars undervisning för de båda fast anställda ämneslärarna, har överstyrelsen icke tagit hänsyn till att en viss del av läsåret går bort i form av hel- och lovdagar. Med skälig hänsyn tagen härtill ävensom svårigheten att i det konkreta fallet sammansätta tjänstgöringen synes tjänstgöringstiden för vardera av de båda lärarna lämpligen kunna beräknas till drygt 21 timmar under ett 39 veckors läsår, eller cirka 23 veckotimmar på 36 effektiva läsveckor, den ungefärliga omfattningen av den verkliga lästiden vid läroverken.

Vad rektorn anført rörande vikariatsersättningar och pensionsavgifter föranleder icke någon erinran från överstyrelsens sida.

I fråga om timlärararvodenas storlek vill överstyrelsen inskränka sig till att erinra om de förslag härutinnan, som överstyrelsen avgivit i samband med anslagsäskandena till 1944 och 1945 års riksdagar. Enligt dessa förslag skulle lärare i matematisk-naturvetenskapliga ämnen i första och andra årsklasserna erhålla 9 kronor 50 öre per timme och lärare i dessa ämnen i förberedande klassen och lärare i övriga ämnen i samtliga klasser 8 kronor 50 öre. Efter dessa beräkningsgrunder skulle kostnaderna för timlärartjänstgöring komma att uppgå till i runt tal 12 300 kronor.

Med anledning av rektorns förslag att gymnasiets elever skulle erhålla stipendier enligt kungörelsen nr 592/1945 vill överstyrelsen framhålla att någon

större erfarenhet rörande utdelningen av stipendier enligt nämnda kungörelse ännu icke kunnat vinnas. Överstyrelsen vill på grund härav för närvarande icke förorda någon ändring i stipendiebestämmelserna för specialgymnasiet.

Såsom lantbruksstyrelsen i sin skrivelse den 31 augusti 1945 framhållit *Departements-
chefen.* ha understöden till elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m., sedan de enligt beslut vid 1945 års riksdag höjdes, beräknats täcka kostnaderna för kost och husrum. Starka skäl tala emellertid för att stipendierna avpassas så, att helt obemedlade elever kunna få alla sina kostnader för erhållande av yrkesutbildning täckta genom stipendier av statsmedel. Jag finner mig därför böra ansluta mig till uppfattningen, att stipendierna böra ytterligare höjas. Då vid beviljande av stipendier en bedömning av elevernas understödsbehov skall äga rum samt därvid i likhet med vad nu är förhållandet en glidande understödsskala tillämpas, synes en höjning av stipendierna icke behöva innebära ett fastlåsande av stipendiebeloppen vid nuvarande prisnivå. Vid övervägande av frågan, hur stor höjning av stipendierna som bör ske, har jag stannat för att för närvarande föreslå, att vid lantmanna- och lanthushållsskolor, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutets driftsledarkurs, handelsträdgårdsmästarkurs samt kurs i hovbeslag och maskinreparation ävensom trädgårdskurs vid folkhögskola, kurs för ladugårdsskötare, kontrollassistentkurs anordnad vid statsunderstödd lantbruksundervisningsanstalt samt hovslagarkurs vid veterinärhögskolan och vid veterinärinrättningen i Skara stipendierna skola höjas för elever i tredje behovsgraden till högst 90 kronor, för elever i andra behovsgraden till högst 60 kronor och för elever i första behovsgraden till högst 30 kronor, allt per läsmånad. En ytterligare ökning av stipendierna under tiden 1 maj—31 oktober skulle sannolikt stimulera ungdomen att i större utsträckning än nu är fallet deltaga i de till sommarhalvåret förlagda kurserna vid lantmanna- och lanthushållsskolorna. Innan en dylik höjning ifrågakommer, synes man emellertid böra erhålla någon erfarenhet rörande vilken inverkan den nu föreslagna stipendiehöjningen kan få på elevtillströmningen till sommarkurserna. För eleverna vid lantbruksskolor och trädgårdsskolor torde stipendierna böra i respektive behovsgrader bestämmas till högst 400, 300 och 200 kronor. Jämväl stipendierna till elever vid utbildningskurs för ladugårdsförmän, vid fast småbrukarkurs med särskilt antagna elever ävensom vid husmoderskurs och specialkurs med särskilt antagna kvinnliga elever synas böra ökas i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag i skrivelsen den 31 augusti 1945. Ehuru utredning för närvarande pågår rörande mejeriundervisningens anordnande, synes en ändring av grunderna för beviljandet av elevstipendier vid mejeriskolan vid Alnarpsinstitutet och vid de lägre mejeriskolorna icke längre böra anstå. Vad lantbruksstyrelsen i detta hänsende föreslagit finner jag mig kunna biträda. Stipendier böra således få utgå till elever vid mejeriskolan vid Alnarpsinstitutet enligt samma grunder som av mig förordats i fråga om understöd till elever vid lantmannaskolor och

till elever vid lägre mejeriskolor enligt de av mig beträffande elevunderstöd vid lantbruksskolor föreslagna bestämmelserna. Däremot anser jag mig icke kunna förorda lantbruksstyrelsens förslag om att understöd av allmänna medel skulle utgå till elever i fjäderfäskötarkurs. Beträffande styrelsens förslag om att stipendier av statsmedel skulle utgå till elever vid kurser för ladugårdsföreståndare och fårägare vill jag erinra, att jag i årets statsverksproposition (IX H. T. p. 43) förklarat mig icke kunna tillstyrka av styrelsen framlagda förslag om statsbidrag till anordnande av sådana kurser.

Det torde jämväl i fortsättningen få ankomma på Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen att fastställa de närmare grunderna för stipendiernas fördelning.

Vad angår norrlandskommitténs förslag om beviljandet av resebidrag av statsmedel till deltagare i sådan yrkesundervisning, vid vilken stipendium av statsmedel må beviljas, finner jag mig icke kunna tillstyrka detta förslag utan en närmare utredning om de kostnader, förslaget genomförande skulle medföra. Däremot anser jag hinder icke böra möta att stipendier få från förevarande anslag tills vidare utgå till eleverna vid de av skogssällskapet i dess skrivelse omförmälda kurserna enligt samma grunder som för eleverna vid lantmannaskolor.

Den av mig förordade höjningen av stipendierna föranleder en viss ökning av anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. Ökningen synes emellertid kunna begränsas till 50 000 kronor, varför ifrågavarande anslag alltså bör upptagas med $(750\ 000 + 50\ 000 =)$ 800 000 kronor.

Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande torde ha goda möjligheter att erhålla väl kvalificerade timlärare. Med hänsyn härtill synes det mig ur undervisningssynpunkt icke vara något att erinra mot att undervisningen vid gymnasiet såsom hittills helt bestrides av timlärare. Ett bibehållande av denna anordning torde jämväl vara fördelaktigt ur kostnadsynpunkt. På grund härav anser jag, att med avgörandet av frågan om löne reglering för de fasta ämneslärtjänsterna tills vidare bör anstå.

Vad timlärarnas arvoden beträffar finner jag mig kunna tillstyrka, att timarvodet för undervisning i matematik och naturvetenskapliga ämnen höjes med en krona till nio kronor 50 öre och att timarvodet för undervisning i övriga läroämnen höjes till sju kronor 50 öre. Rektorsarvodet bör upptagas till 600 kronor. På grund härav torde för arvode till rektor och till lärarlöner böra beräknas 3 200 kronor mer än för innevarande budgetår, eller 31 300 kronor. För undervisningsmateriel synes böra avses oförändrat belopp av 400 kronor.

Skolöverstyrelsens förslag att för övriga utgifter skola anvisas 5 900 kronor, vilket innebär en ökning med 500 kronor i förhållande till innevarande budgetår, föranleder icke någon erinran från min sida.

Stipendierna till eleverna vid specialgymnasiet synas alltjämt böra utgå enligt de för folkhögskoleelever bestämda grunderna. I anslutning till ett av

chefen för ecklesiastikdepartementet i annat sammanhang framlagt förslag om ökning av stipendierna vid folkhögskolorna torde emellertid stipendierna till eleverna vid specialgymnasiet böra höjas i de olika behovsgraderna till respektive högst 90, 60 och 30 kronor för månad. Med hänsyn härtill bör för nästa budgetår till elevstipendier beräknas ett från 13 000 kronor till 16 000 kronor förhöjt belopp.

Anslaget till specialgymnasiet synes sålunda för budgetåret 1946/47 böra uppföras med (31 300 + 400 + 5 900 + 16 000 =) 53 600 kronor, vilket i förhållande till anvisningen för innevarande budgetår innebär en ökning med 6 700 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa

dels till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. ett förslagsanslag av kronor 800 000;
dels ock till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande ett förslagsanslag av kronor 53 600.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen och förordnar att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Benno Gårdsten.
